

KANCELARIA SENATU

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI I KORESPONDENCJI

Warszawa, dnia 30 października 2018 r.

BADK.DPK.133.86.2018 WW

P9-50/18	Data wpływu petycji 12 września 2018 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 29 października 2018 r.

DZIAŁACZE OPOZYCJI ANTYKOMUNISTYCZNEJ

TEMAT

**PRAWO DO ŚWIADCZEŃ PIENIĘŻNYCH
DLA WSPÓŁMAŁŻONKÓW PO ZMARŁYCH DZIAŁACZACH**

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja indywidualna

Osoba fizyczna.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych, w celu przyznania prawa do świadczeń pieniężnych dla współmałżonków po zmarłych działaczach opozycji.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji – współmałżonek po zmarłym działaczu opozycji antykomunistycznej – postuluje poszerzenie kręgu osób uprawnionych do otrzymywania świadczenia pieniężnego. W uzasadnieniu wnoszący petycję podkreśla, że działacze opozycji antykomunistycznej i represjonowani za działalność niepodległościową byli osadzeni w więzieniach i aresztach śledczych, gdzie stracili zdrowie, ich współmałżonkowie siłą rzeczy ponosili skutki tych prześladowań. Obecnie ich sytuacja materialna jest trudna, z uwagi na coraz starszy wiek i brak środków na godne życie.

Według autora petycji, proponowana zmiana wpłynie na poprawę sytuacji życiowej osób objętych przedmiotem petycji.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 690) reguluje m.in. zasady nabywania statusu działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych, zasady przyznawania świadczenia i pomocy pieniężnej.

Działaczem opozycji antykomunistycznej jest osoba, która w okresie od 1 stycznia 1956 r. do 4 czerwca 1989 r., łącznie przez co najmniej 12 miesięcy prowadziła, w ramach struktur zorganizowanych lub we współpracy z nimi, zagrożoną odpowiedzialnością karną, działalność na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowania politycznych praw człowieka w Polsce.

Do okresu 12 miesięcy nie wlicza się działalności w ramach niezależnych ruchów związkowego lub studenckiego, prowadzonej od 31 sierpnia 1980 r. do 12 grudnia 1981 r.

Osobą represjonowaną z powodów politycznych jest osoba, która w okresie od 1 stycznia 1956 r. do 31 lipca 1990 r. za działalność na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowania politycznych praw człowieka w Polsce:

1) przebywała w:

a) w więzieniu lub innym miejscu odosobnienia na terytorium Polski na mocy wyroku wydanego w latach 1956-1989 albo bez wyroku jednorazowo przez okres dłuższy niż 48 godzin lub wielokrotnie przez łączny okres dłuższy niż 30 dni,

b) ośrodka odosobnienia na mocy art. 42 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym;

2) przez okres powyżej 30 dni pełniła zasadniczą służbę wojskową lub czynną służbę wojskową w ramach ćwiczeń wojskowych, do której odbycia została powołana z przyczyn politycznych za działalność na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowania politycznych praw człowieka w Polsce;

3) brała udział w wystąpieniu wolnościowym na rzecz odzyskania niepodległości i suwerenności lub respektowania praw człowieka w Polsce i w związku z tym:

a) na skutek działania, w tym niejawnego, wojska, milicji lub organów bezpieczeństwa państwa, poniosła śmierć, doznała uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia na okres dłuższy niż 7 dni,

b) była inwigilowana przez organy bezpieczeństwa państwa i podjęto wobec niej bezprawne działanie polegające na popełnieniu na jej szkodę przestępstwa lub wykroczenia,

c) była pozbawiona możliwości wykonywania swojego zawodu,

d) została z nią rozwiązana umowa o pracę,

e) została relegowana z uczelni wyższej lub innej szkoły,

f) była objęta zakazem publikacji przez Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk, wojewódzki lub miejski urząd kontroli prasy, publikacji i widowisk albo Główny Urząd Kontroli Publikacji i Widowisk lub okręgowy urząd kontroli publikacji i widowisk przez okres dłuższy niż jeden rok;

4) była poszukiwana listem gończym, oskarżona lub skazana za popełnienie przestępstwa lub wielokrotnie skazywana za popełnienie wykroczenia, za działalność na rzecz odzyskania niepodległości i suwerenności lub respektowania praw człowieka.

Status działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych przysługuje osobie:

1) która nie była pracownikiem, funkcjonariuszem lub żołnierzem organów bezpieczeństwa państwa, chyba że przedłoży dowody, że przed dniem 31 lipca 1990 r., bez wiedzy przełożonych, czynnie wspierała osoby lub organizacje działające na rzecz odzyskania przez Polskę niepodległości i suwerenności lub respektowania politycznych praw człowieka w Polsce i

2) co do której w archiwum Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nie zachowały się dokumenty wytworzone przez nią lub przy jej udziale, w ramach czynności wykonywanych przez nią w charakterze tajnego informatora lub pomocnika przy operacyjnym zdobywaniu informacji przez organy bezpieczeństwa państwa.

Status działacza opozycji lub osoby represjonowanej z powodów politycznych potwierdza, w decyzji administracyjnej, Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych po stwierdzeniu przez Prezesa IPN, iż ubiegający się o ten status spełnia warunki określone w ustawie. Działaczowi opozycji lub represjonowanemu, którym potwierdzono status, na ich wniosek, przysługuje prawo do świadczenia i pomocy pieniężnej na mocy decyzji.

Świadczenie pieniężne przyznawane jest w kwocie 414,72 zł miesięcznie. Kwota ta ulega podwyższeniu przy zastosowaniu wskaźnika waloryzacji emerytur i rent - od miesiąca w którym jest prowadzona waloryzacja.

Pomoc pieniężna przyznawana jest osobom uprawnionym znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej lub w związku z zaistnieniem zdarzeń losowych, jeżeli dochód osoby samotnie gospodarującej nie przekroczy kwoty odpowiadającej 220% najniższej emerytury, a dochód na osobę w rodzinie nie przekroczy kwoty odpowiadającej 150% najniższej emerytury.

Pomoc pieniężna może być przyznana na zakup sprzętu rehabilitacyjnego ułatwiającego życie osobie całkowicie niezdolnej do pracy i do samodzielnej egzystencji - w przypadku gdy dochód samotnie gospodarującej osoby lub dochód na osobę w rodzinie osoby uprawnionej nie przekracza kwoty odpowiadającej 300% najniższej emerytury.

Pomoc pieniężna jest przyznawana w formie pomocy jednorazowej i okresowej.

Pomoc pieniężną jednorazową można otrzymać nie częściej niż raz na 12 miesięcy: w przypadku trudnej sytuacji materialnej, a także zaistnienia zdarzeń losowych - do wysokości 150% najniższej emerytury, na częściowe pokrycie kosztów zakupu: wózka inwalidzkiego, sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych ułatwiających pracę i życie, dostosowania pomieszczeń mieszkalnych do rodzaju inwalidztwa i opłacania pomocy pielęgnacyjnej do wysokości 300% najniższej emerytury.

Pieniężna pomoc okresowa przyznawana (do 6 miesięcy) do wysokości 100% najniższej emerytury miesięcznie, w szczególności na:

a) zaspokojenie potrzeb bytowych i ochronę zdrowia w przypadku długotrwałej

choroby powodującej wzrost kosztów utrzymania, zakupu leków, środków opatrunkowych oraz dojazdów do zakładów leczniczych na zabiegi medyczne i rehabilitacyjne,

b) usługi pielęgnacyjne niezbędne ze względu na wiek i stan zdrowia.

Osobie uprawnionej przysługuje prawo pierwszeństwa do środowiskowej opieki socjalnej, w tym w uzyskaniu miejsca w domu pomocy społecznej. Jednocześnie samorząd terytorialny może udzielać pomocy osobom uprawnionym, w zakresie udogodnień komunikacyjnych, świadczeń mieszkaniowych, kulturalnych, zdrowotnych i oświatowych.

PRACE LEGISLACYJNE:

Do Sejmu 27 czerwca 2018 r. wpłynął **rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego oraz niektórych innych ustaw** (druk sejmowy nr 2671). Pierwsze czytanie projektu odbyło się na 67. posiedzeniu Sejmu 19 lipca 2018 r. i skierowano go do Komisji Polityki Społecznej i Rodziny, z zaleceniem zasięgnięcia opinii Komisji Obrony Narodowej.

Celem zmian w ustawie o działaczach opozycji antykomunistycznej (...) jest uregulowanie kwestii związanych ze zbiegiem świadczeń przysługujących działaczom opozycji antykomunistycznej oraz osobom represjonowanym z powodów politycznych oraz przekazywanie przysługujących świadczeń tym osobom za granicę.

W Urzędzie do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych 10 sierpnia 2018 r. złożono petycję zbieżną z omawianą, dotyczącą przyznania prawa do świadczenia pieniężnego wdowom po działaczach opozycji antykomunistycznej lub osobach represjonowanych z powodów politycznych. Szef UdSKiOR nie uwzględnił żądania petycji. W odpowiedzi poinformował, że senacki projekt ustawy o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych (druk sejmowy nr 2137) w pierwotnym tekście przewidywał, że prawo do świadczenia i pomocy pieniężnej przysługiwać będzie też wdowie lub wdowcowi po osobie o potwierdzonym statusie działacza opozycji bądź osoby represjonowanej. Po dyskusjach w komisjach z udziałem przedstawicieli działaczy opozycji, przepis z projektu wykreślono. Zgodzono się z argumentem, że pomoc państwa powinna być kierowana dla osób zasłużonych dla niepodległości, zwłaszcza w sytuacji ograniczonych zasobów budżetu państwa.

Podkomisja nadzwyczajna do rozpatrzenia senackiego projektu, w sprawozdaniu z 22 stycznia 2015 r., odstąpiła od projektowanego przepisu i ograniczyła krąg osób uprawnionych do pobierania świadczeń. W ocenie Urzędu nie zaszły nowe okoliczności, które uzasadniałyby zmianę prawnego *status quo*.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Na mocy ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1510 ze zm.) działacze opozycji antykomunistycznej i osoby represjonowane z powodów politycznych o potwierdzonym statusie mają prawo do korzystania poza kolejnością ze świadczeń opieki zdrowotnej oraz z usług farmaceutycznych udzielanych w aptekach.

Korzystanie poza kolejnością w zakresie tych świadczeń w szpitalach i świadczeń specjalistycznych w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej oznacza, że placówki te udzielają ich poza kolejnością przyjęć wynikającą z prowadzonej przez nich listy oczekujących. Świadczenia opieki zdrowotnej powinny być udzielone w dniu zgłoszenia. Jeżeli ich udzielenie w dniu zgłoszenia nie jest możliwe, świadczeniodawca wyznacza inny termin poza kolejnością przyjęć. Świadczenie z zakresu ambulatoryjnej opieki specjalistycznej nie może być udzielone w terminie późniejszym niż 7 dni roboczych od dnia zgłoszenia.

Świadczenia ambulatoryjnej opieki specjalistycznej finansowane ze środków publicznych są udzielane bez skierowania lekarza ubezpieczenia zdrowotnego.

INFORMACJE DODATKOWE:

Z inicjatywy senatorów podjęto prace nad projektem ustawy o zmianie ustawy działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych (druk senacki nr 59 z 18 grudnia 2015 r.). Projekt w pierwotnym brzmieniu zakładał włączenie wdów i wdowców do kręgu uprawnionych do świadczeń pieniężnych po osobie uprawnionej.

Komisje Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej, Budżetu i Finansów Publicznych, Praw Człowieka, Praworządności i Petycji oraz Ustawodawcza na wspólnych posiedzeniach 8 marca oraz 15 i 28 czerwca 2016 r. rozpatrzyły w pierwszym czytaniu projekt, wprowadziły do niego poprawki i wniosły o przyjęcie przez Senat jednolitego projektu ustawy (druk senacki nr 59S).

Projektowany przepis ustawy rozszerzający krąg uprawnionych do świadczeń pieniężnych nie uzyskał poparcia senatorów - członków komisji senackich.

OPRACOWAŁA

Wanda Wójtowicz

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz